

Полезна информация, относеща се до събирането, транспортирането, обезвреждането и унищожаването на странични животински продукти в животновъдни обекти (ферми)

Настоящият документ има за цел да даде информация и да бъде в помощ на собствениците/ползвателите на животновъдни обекти за отглеждане на селскостопански животни относно изискванията, документите и нормативните актове, регламентиращи разпоредбите за страничните животински продукти.

I. Що е страничен животински продукт?

Странични животински продукти (СЖП) са всички цели тела или части от тялото на животни и продукти от животински произход и тела или части от животни, които не са предназначени за консумация от човека. (чл. 3, т. 1 от Регламент (ЕО) № 1069/2009)

Страничните животински продукти се категоризират в три категории, които отразяват нивото на риска за общественото здраве и здравето на животните.

В животновъдни обекти – индустриални ферми или лични стопанства страничните животински продукти, които се отделят по категории са посочени в Таблица 1.

Таблица 1.

Категория СЖП	Животински продукти
Категория 1	<ul style="list-style-type: none"> • Странични животински продукти, съдържащи остатъци от други вещества и замърсители на околната среда, ако такива остатъци надхвърлят разрешените нива, съгласно действащото законодателство, например при отравяния; • Цели тела или части от тялото на мъртви животни, съдържащи специфичен рисков материал (СРМ) към момента на унищожаване (освен ако СРМ не е отстранен и обезвреден отделно), например глава с мозък – <u>за едри и дребни преживни животни</u>; • Всички части от тялото, включително кожи от доказани и съмнително болни животни от Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ) – Луда крава, Скрейпи – <u>за едри и дребни преживни животни</u>; • Специфичен рисков материал – <u>за едри и дребни преживни животни</u>; • Всички части от тела на дивеч, съмнителни или болни от заразна болест; • Смес от категории 1 и 2, категории 1 и 3 или категории 1, 2 и 3.

<p>Категория 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Оборски тор; • Съдържимо на храносмилателния тракт; • Животински продукти с чужди тела в тях (тел, пирони); • Животни или части от животни, различни от категория 1 и 3, умрели при обстоятелства, различни от клане или умъртвяване с цел консумация от човек (например одрани животни с ценна кожа, евтаназирани животни, болни животни); • Животни, умъртвени с цел контрол върху болестите; • Фетуси, мъртвородени животни; • Яйцеклетки, зародиши и сперма, които не са за разплод; • Кръв от животни, които не са минали предкласичен преглед; • Умрели животни и части от тях, на които не е изтекъл катентния срок след лечение с лекарства или съдържат остатъци от позволени вещества и други замърсители; • Смес от категория 2 и 3; • Животински продукти, непредназначени за човешка консумация, които не попадат в категория 1 или 3 (вътрешни органи с патологични промени при заболявания, наличие на мехури по бял или черен дроб, абсцеси и образувания и други изменения от нормалното).
<p>Категория 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кръв от здрави животни, преминали предкласичен преглед; • Кожи (обработени и необработени); • Плацента; • Рога; • Копита/Крака на птици; • Вълна/Косми/Козина/Четина/Пера; • Мляко; • Глави на заклани птици; • Умрели преди излюпването птици (умряла птица в яйцето); • Яйца и черупки от яйца; • Еднодневни пилета, заклани по търговски причини; • Дивеч, без признаци на болест, определен като негоден за консумация от човек; • Водни животни и части от тях; • Черупки от черупкови организми с меки тъкани или месо (миди); • От живи животни без признаци на болест: кръв, плацента, вълна, пера, косми, рога, изрезки от копита и мляко; • Странични животински продукти от птици и зайци, заклани в стопанството, при които не са наблюдавани признаци на болести, които се предават на хората или животните.

Забележка: Категоризация на страничните животински продукти са посочени в чл. 8, 9 и 10 на Регламент (ЕО) № 1069/2009.

[EUR-Lex - 02009R1069-20191214 - BG - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://eur-lex.europa.eu/lexuri/ui.do?uri=CELEX:02009R1069-20191214-BG-EUR-Lex)

НЕ СЕ ДОПУСКА КЛАНЕ В ИНДУСТРИАЛНА ФЕРМА, с изключение на случаите на клане на индивидуални (единични) животни единствено и само за лична консумация, както и при клане на птици и зайци в обект за търговия на дребно по Наредба № 26 от 14.10.2010 г.

Допуска се **ДОБИВАНЕ И ВРЕМЕННО СЪХРАНЕНИЕ НА СЖП ОТ ЗАКЛАНИ ЖИВОТНИ** (кръв, кожи, рога, копита, крака на птици, вълна, косми, козина, четина, пера, глави на заклани птици, СРМ, съдържание на храносмислителния тракт и др.) **само във ферма – лично стопанство** при условие, че са изпълнени изискванията на Наредба № 44 от 20.04.2006 г. за съхранение.

II. Що е специфичен рисков материал?

За България (държава с незначителен риск от трансмисивни спонгиформни енцефалопатии, както е определено в Решение на Комисията 2007/453/ЕО считано от 20.10.2014 г.) **специфичен рисков материал (СРМ) от преживни селскостопански животни на възраст над 1 година е:**

- **за говеда:** черепът, без долната челюст, но с мозъка и очите, и гръбначният мозък;
- **за овце и кози:** черепът, с мозъкът и очите, и гръбначният мозък;

Това важи и за овце и кози, които имат пробил венеца постоянен резец преди да навършат 1 година.

Специфично рисковият материал е СТРАНИЧЕН ЖИВОТИНСКИ ПРОДУКТ категория 1 и задължително се отделя и съхранява в отделен съд.

Забележка: Определението за специфичен рисков материал е посочен в Приложение V към Регламент (ЕО) № 999/2001.

[EUR-Lex - 02001R0999-20210907 - BG - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUri.do?uri=CELEX:02001R0999-20210907-BG)

III. Задължения на всички собственици или ползватели на животновъдни обекти

Основни определения:

„**Животновъден обект**“ е всяко място, където временно или постоянно се отглеждат или настаняват животни, с изключение на ветеринарни клиники или амбулатории (Допълнителни разпоредби, т. 36, (Закон за ветеринарномедицинската дейност (ЗВД))

„**Лично стопанство**“ е животновъден обект, в който се отглеждат животни с цел добив на суровини и храни за лична консумация. (т. 47 от допълнителните разпоредби на Закона за животновъдството)

В личните стопанства се отглеждат за лични нужди до:

- 2 броя едри преживни животни (ЕПЖ) и приплодите им до 12-месечна възраст;

- 10 броя дребни преживни (ДПЖ) с приплодите им до 9-месечна възраст;
- 3 броя прасета за угояване; не се разрешава отглеждане на свине майки и некастрирани нерези;
- 2 броя еднокопитни и приплодите им до 12-месечна възраст;
- 10 възрастни зайци с приплодите им, но не повече от сто броя общо;
- 50 възрастни птици независимо от вида;
- 100 бройлера или подрастващи птици независимо от вида.

Изискванията, на които трябва да отговарят всички животновъдни обекти са посочени в Наредба № 44 от 20.04.2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти.

1. Регистрация

Всички собственици или ползватели на животновъдни обекти са **длъжни да регистрират животновъдните обекти** по реда на **чл. 137 от Закона за ветеринарномедицинската дейност – ЗВД** (чл. 51 от ЗВД).

Регистрацията се извършва за **животновъдните ферми** – чрез подаване на заявление до областна дирекция по безопасност на храните, а за **личните стопанства** – чрез кметовете и кметските наместници.

2. Съхранение на документи

В животновъдния обект трябва да се съхраняват всички документи, свързани с дейността му и с животните в него и да се предоставят на компетентните органи при поискване (чл. 132, ал. 1, т. 25 от ЗВД).

Това включва **удостоверение за регистрация**, регистър на животните в животновъдния обект, **потвърдителни бележки**, които се издават от инсинератора/екарисажа при предаването на мъртво животно или друг страничен животински продукт за обезвреждане и унищожаване, **документи, издадени от компетентните органи** при извършване на проверки, както и друга съпътстваща документация.

3. Съхранение и предаване за обезвреждане на страничните животински продукти

Когато в резултат на дейността се получават странични животински продукти, **лицата (физически и юридически) са длъжни да ги съхраняват** в изолирани помещения, **контейнери** или на оборудвани площадки и да ги **предават за обезвреждане в екарисажи/инсенератори или друг регистриран оператор, който борави със странични животински продукти**. Когато страничните животински продукти произхождат от животновъдни обекти в труднодостъпни райони, транспортирането им е невъзможно поради повишен риск от разпространение на заразна болест по животните или в извънредни случаи, свързани с ликвидиране на заразна болест по животните, когато капацитетът на обекта е недостатъчен, обезвреждането им се извършва чрез загробване в трупни ями (траншеи) или директно

изгаряне на нивото на терена или в изкоп, на одобрен от кмета на общината терен (чл. 272 и чл. 275, ал. 1 от ЗВД).

При **смесване на материали** от различни категории в един съд, материалите се смятат за по-високата категория.

Пример:

Ако материали **категория 1** и 2 или 3 се съхраняват заедно в един и същ съд, **всички материали в този съд се смятат за категория 1.**

Ако материали **категория 2** и 3 се съхраняват заедно в един и същ съд, **всички материали в този съд се смятат за категория 2.**

При предаване на трупове на умрелите животни и други странични животински продукти на регистриран оператор за унищожаване и обезвреждане (екарисаж/инсинератор) се съставя и подписва потвърдителна бележка.

В потвърдителната бележка се вписва:

- име/наименование и адрес на собственика;
- ветеринарен регистрационен номер на животновъдния обект;
- брой животни (за животни, на които не се изискват индивидуални номера – например птици, прасета бозаещи);
- индивидуална идентификация на животните – ушна марка;
- килограми от претеглянето;
- законово основание от Закона за ветеринарномедицинската дейност – чл. 275, ал. 4, т. 1 (при предаване на трулове на умрели животни по държавна помощ) или чл. 275, ал. 4, ал. 2 (при ликвидиране на огнище на болест за промишлените ферми) и чл. 275, ал. 6 за ферми - лично стопанство.

Потвърдителната бележка се издава в три еднообразни екземпляра. Информацията трябва да бъде попълнена точно, съобразно данните за животновъдния обект. Стопанинът подписва бележките като един екземпляр остава за него. Тази документация трябва да се съхранява за срок от 3 години (чл. 132, т. 25 от ЗВД)

4. В Закона за ветеринарномедицинската дейност и подзаконовите нормативни актове по прилагането му са разписани подробно всички изисквания към животновъдните обекти и задълженията на собствениците, съответно ползвателите. Посочените правни актове са публикувани на електронната страница на БАБХ в рубрика „Документи“, подрубрика „Законодателство“.

5. Относно храненето на отглежданите животни

Забранено е храненето с кухненски отпадъци на селскостопански животни. Забраната е въведена в чл. 4а, ал. 5 от Закона за фуражите. На нарушителите се налага административнонаказателна санкция в размер на:

- Физическото лице се наказва с глоба от 1 000 до 3 000 лева, а при повторно нарушение глобата е от 3 000 до 5 000 лева.

- За юридически лица или едноличен търговец се налага имуществена санкция в размер от 3 000 до 5 000 лева, а при повторно нарушение санкцията е от 5 000 до 10 000 лева.

IV. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЖИВОТНОВЪДНИ ОБЕКТИ – ФЕРМИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА СТРАНИЧНИТЕ ЖИВОТИНСКИ ПРОДУКТИ

1. Място за временно съхранение

Трябва да има **обособено място/контейнер** (затворен съд с капак) за **временно съхранение на трупове от умрели животни, с надпис върху него – СЖП.**

В случай че се отглеждат **едри и дребни преживни животни** трябва да е наличен **отделен контейнер/затворен съд с капак за специфично рисковия материал, с надпис върху него – СРМ.**

И двата контейнера/съда/места трябва да са надписани и затворени, така че да няма достъп на други животни, както и да се почистват и дезинфекцират редовно. (чл. 4, т. 8 и т. 9 от Наредба № 44 от 2006 г.).

В люпилни и обекти за отглеждане на птици страничните животински продукти се събират в **климатизирано помещение/съоръжение с контролирана температура до 4°C (хладилник).**

При **смесване на материали** от различни категории в един съд, материалите се смятат за по-високата категория (виж примерите в раздел III, т. 3 от настоящия документ).

2. Дневници и потвърдителни бележки

Дневниците за умрели животни, които трябва да се водят в животновъдните обекти, трябва да съответстват на информацията (брой, идентификация на животните, които подлежат на задължителна идентификация съгласно Наредба № 61 от 09.05.2006 г.) в потвърдителните бележки, издадени от инсинератори/екарисажи.

При предаване на труповете на умрелите животни и други странични животински продукти на регистриран оператор за унищожаване и обезвреждане (екарисаж, инсинератор) се съставя и подписва **потвърдителна бележка.**

В потвърдителната бележка се вписва:

- име/наименование и адрес на собственика;
- ветеринарен регистрационен номер на животновъдния обект;
- брой животни (за животни, на които не се изискват индивидуални номера – например птици, прасета бозаещи);
- индивидуална идентификация на животните – ушна марка;
- килограми от претеглянето;
- законово основание от Закона за ветеринарномедицинската дейност – чл. 275, ал. 4, т. 1 чл. 275, ал. 4, т. 1 (при предаване на трупове на умрели животни по държавна помощ) или чл. 275, ал. 4, ал. 2 (при ликвидиране на огнище на болест за промишлените ферми) и чл. 275, ал. 6 за ферми - лично стопанство.

Потвърдителната бележка се издава в три еднообразни екземпляра. Информацията трябва да бъде попълнена точно, съобразно данните за животновъдния обект. Стопанинът подписва бележките като един екземпляр остава за него. Тази документация трябва да се съхранява за срок от 3 години (чл. 132, т. 25 от ЗВД)

V. ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ ПО СЪБИРАНЕ, ТРАНСПОРТИРАНЕ, ОБЕЗВРЕЖДАНЕ И УНИЩОЖАВАНЕ НА СТРАНИЧНИ ЖИВОТИНСКИ ПРОДУКТИ

Таблица 2.

От Бюджета на: Обект:	Регистрация по чл. 137 от ЗВД	Годишна такса по Тарифа на БАБХ	Разходи			Обещетения ДФЗ чл. 275, ал. 4, т. 2 от ЗВД	За сметка на стопаните
			ДФЗ ¹ чл. 275, ал. 4, т. 1 от ЗВД	БАБХ чл. 275, ал. 6 от ЗВД	Общини		
Животновъдни и обекти - лично стопанство	✓	✓		СЖП			при нарушения
Животновъдни и обекти - ферми	✓	✓	мъртви животни и от малки и средни предприятия			при ликвидиране на огнище на болест	при нарушения
Общински приюти и безстопанствени животни					✓		

¹ДФЗ – Държавен фонд „Земеделие“

Разходите по събиране, транспортиране, обезвреждане и унищожаване на странични животински продукти се поемат от националния бюджет за регистрираните животновъдни обекти по чл. 137 от ЗВД, при условие че са заплатили годишна такса за обезвреждане на мъртви животни за календарна година по тарифата на БАБХ (чл. 39, т. 7 от тарифата на БАБХ).

В случай че обектите не са регистрирани и/или не е заплатена годишна такса, разходите са за сметка на стопанина или ползвателя на обекта.

При изпълнение на условията, посочени в таблица 3, се поемат разходите за:

1. **Транспортиране и унищожаване на мъртви селскостопански животни** на животновъди – **малки и средни предприятия**, които са регистрирани по чл. 137 от ЗВД и са платили годишна такса. **Тук не попадат личните стопанства.** По тази точка се изплащат разходите за отстраняване и унищожаване на умрели животни, които не са свързани с епизоотични рискове и не са в резултат на заразни болести. Следва да се има предвид, че **тук се изплащат събирането, транспортирането и унищожаването само за умрели (мъртви) животни, а не за други странични животински продукти.**

„**мъртви животни**“ означава животни, които са умъртвени чрез евтаназия с или без установена диагноза, или са умрели, включително мъртвородени и неродени животни, в земеделско стопанство или в помещение, или при транспорт, но които не са заклани за консумация от човека. (чл. 2, т. 15 от Регламент (ЕС) 702/2014)

Към мъртви животни се отнасят зародишните продукти, мъртвородените и неродените животни, което включва мъртви едноклетъчни пилета и неизлюпените пилета. **Неоплодени яйца не се покриват** от държавния бюджет.

Малки и средни предприятия са тези, в които работят по-малко от 250 души, чийто годишен оборот не надхвърля 50 млн. евро и/или чието годишно балансово число не надхвърля 43 млн. евро. (Приложение I, чл. 2 към Регламент (ЕС) 702/2014)

Тези разходи се поемат от държавния бюджет за сметка на Държавен фонд “Земеделие” чрез схема на държавна помощ “Помощ за компенсиране на разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни“ (чл. 275, ал. 4, т. 1 от ЗВД).

2. **Събиране, транспортиране, съхранение и обезвреждане на умрели животни и на странични животински продукти, добити при клане на животни** (кръв, кожи, рога, копита, крака на птици, вълна, косми, козина, четина, пера, глави на заклани птици, СРМ, съдържание на храносмислателния тракт и др.) от **регистрирани животновъдни обекти – лично стопанство**, които са платили годишна такса.

Тези разходи се поемат от държавния бюджет за сметка на Българска агенция по безопасност на храните. (чл. 275, ал. 6 от ЗВД)

3. **Събиране, транспортиране, обезвреждане и унищожаване на трупове и странични животински продукти на безстопанствени животни и животни от общински приюти.**

Тези разходи се поемат от държавния бюджет за сметка на общините.

Забележка: Схема на държавна помощ “Помощ за компенсиране на разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни“ е в сила до 31.12.2022 г.

VI. ОБЕЩЕТЕНИЯ НА СОБСТВЕНИЦИТЕ НА ЖИВОТНИ ПРИ ЛИКВИДИРАНЕ НА ОСОБЕНО ОПАСНИ ЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ ПО ЖИВОТНИТЕ

Стопаните се обещетяват в случай на умъртвени животни и унищожени странични животински продукти и инвентар при ликвидиране на особено опасни заразни болести по животните.

Това включва:

- животни, умъртвени за поставяне на диагноза;
- заразени и контактни животни, унищожени с цел ликвидиране на особено опасните заразни болести;
- животни, третирани с имунологични ветеринарномедицински препарати срещу особено опасните заразни болести (умрели вследствие на непредвидим риск; неотложно заклани преди изтичане на карентния срок);
- умрели или неотложно заклани животни след налагане на възбрана от БАБХ;
- зародишни продукти;
- суровини и храни от животински произход;
- странични животински продукти и продукти, получени от тях;
- фуражни суровини, фуражни добавки, комбинирани фуражи;
- инвентар.

Тези разходи се поемат от държавния бюджет за сметка на Държавен фонд “Земеделие” чрез схема на държавна помощ “Помощ за компенсиране на разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни“ (чл. 275, ал. 4, т. 2 от ЗВД).*

Тук се изплащат разходите, както за умрели животни, така и за други странични животински продукти като зародишни продукти и други само когато са в следствие на епизоотични рискове и възникнали заразни болести по животните и/или на обекти (чл. 141 от ЗВД). В случаите когато има нарушения на изискванията на законодателството (чл. 142, ал. 1 от ЗВД) разходите са за сметка на съответните собственици. Това са всички животни и обекти, посочени в чл. 141, ал. 1 и ал. 2 от ЗВД, посочени по-горе.

В случай че стопаните не са изпълнили някое от изискванията за отглеждане, транспорт, идентификация на животните и др., посочени в чл. 142, ал. 1 от ЗВД и/или са нарушили забрана НЕ им се изплаща обещетение за умъртвени животни и унищожени странични животински продукти, фуражи и инвентар и разходите са за тяхна сметка.

В случай че обектите не са регистрирани и/или не е заплатена годишна такса, разходите са за сметка на собственика или ползвателя на обекта.

За повече информация за изискванията и разпоредбите относно страничните животински продукти:

1. **Регламент (ЕО) № 1069/2009** на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. за установяване на здравни правила относно странични животински продукти и производни продукти, непредназначени за консумация от човека, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1774/2002;

2. **Регламент (ЕС) № 142/2011** на Комисията от 25 февруари 2011 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1069/2009 на Европейския парламент и на Съвета за установяване на здравни правила относно странични животински продукти и производни продукти, непредназначени за консумация от човека;

3. **Регламент (ЕО) № 999/2001** на Европейския Парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно определяне на правила за превенция, контрол и ликвидиране на някои трансмисивни спонгиформни енцефалопатии;

4. **Регламент (ЕС) № 702/2014** на Комисията от 25 юни 2014 година относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горското стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1857/2006 на Комисията;

5. **Закон за ветеринарномедицинската дейност (ЗВД);**

6. **Закон за животновъдството;**

7. **Наредба № 44** от 20.04.2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания за животновъдните обекти;

8. **Наредба № 3** от 27 януари 2021 г. за условията и реда за обезвреждане на странични животински продукти и на продукти, получени от тях извън обектите, регистрирани в областните дирекции по безопасност на храните;

9. **Наредба № 61** от 9.05.2006 г. за условията и реда за официална идентификация на животните, за които не са предвидени изисквания в регламент на Европейския съюз;

10. **Наредба № 26** от 14.10.2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход;

11. **Указания за прилагане на схема за държавна помощ „Помощ за компенсиране на разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни“** могат да бъдат намерени на интернет страницата на Държавен фонд „Земеделие“ в рубрика “Държавни помощи”, подрубрика “Схеми по Регламент (ЕС) 702/2014”.

12. **Стандартна оперативна процедура за извършване на контрол на обектите за обезвреждане на странични животински продукти, регистрирани по чл. 259 и чл. 259а от закона за ветеринарномедицинската дейност във връзка с изпълнението на сключените договори за изпълнението на услугата** е публикувана на интернет страницата на Българската агенция по безопасност на храните, рубрика „Начало”, подрубрика „За бизнеса“, рубрика „Странични животински продукти“, подрубрика „Процедури“.

Дирекция „Контрол на фуражите и страничните животински продукти“

София, 17.09.2021 г.